

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/20246)

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HAFTASI (4-10 MAYIS 2024)

Yapılan işten veya çalışılan iş yerinden kaynaklanan tehlikelerin, genel çevre ve toplum üzerindeki etkileri de dikkate alınarak öngörülmesi, tanınması, değerlendirilmesi ve kontrol edilmesini, iş yeri ortamının iyileştirilmesini hedefleyen sistemli bilimsel çalışmaların bütünü olarak tanımlanan **İş Sağlığı ve Güvenliği**, işle ilgili yaralanma ve hastalıkların önlenmesi gibi çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesi ile ilgilenen bir disiplindir.¹

Kişinin çevresi ile bir bütün olması nedeniyle iş sağlığı ve güvenliğinin hedefleri arasında; çalışan sağlığının korunması ve geliştirilmesi, etkili yönetim sistemlerinin uygulanması, iş organizasyonları ve çalışma kültürünün oluşturulması yer almaktadır.² Belirtilen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için bazı temel ilkeler vardır, bunlardan birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- 1) Çalışanların çalışma ortamındaki tehlikelerden korunması.
- 2) İşin çalışanın kapasitesine göre düzenlenmesi ve işin çalışana uygunluğunun geliştirilmesi ve iş sağlığı, güvenliği, hijyen, ergonomi ve kişisel koruyucu donanım kullanım konularında önerilerde bulunulması.
- 3) Çalışanların, fiziksel, mental ve sosyal iyiliklerinin geliştirilmesi, iş ile ilişkisi bakımından, çalışanların sağlığının gözetimi yapılması ve iş sağlığı, hijyen ve ergonomi alanlarında bilgi, eğitim sağlamada iş birliği yapılması.
- 4) İşle ilgili hastalık ve kazaların zararlarının en aza indirilmesi için iş kazaları ve meslek hastalıklarının izlemine, analizine katılma, ilk yardım ve kaza gibi akut olayların tedavisinin organizasyonun sağlanması.
- 5) Çalışanlara ve ailelerine genel sağlık hizmetleri sunumunun sağlanması.¹

Yukarıda bahsedilen iş sağlığı ve güvenliği koşullarının gerçekleştirilmesinin öneminin yanında işveren ve devletler ortaya çıkan yeni risklerin de farkında olmaları önemlidir. Bunun içinde düzenli raporlayarak ortaya çıkan meslek hastalıkları ve iş kazalarının sebepleri araştırılmalıdır. İş sağlığı ve güvenliği alanında ortaya çıkan yeni risklerden biri iklim değişikliği ve getirdiği tehlikelerdir bunlar; sıcak çalışma ortamı, ultraviyole radyasyon, aşırı hava olayları, işyeri hava kirliliği, vektör kaynaklı hastalıklar ve tarım ilaçlarıdır.³ Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre; yılda 2,41 milyar çalışan aşırı sıcaklara maruz kaldığı, 1,6 milyar çalışanın ise ultraviyole ışınlarla maruz kaldığı raporlanmıştır.⁴

İş sağlığı ve güvenliğinin yeterince sağlanamaması nedeniyle dünyada ve Türkiye’de her yıl iş kazaları ve meslek hastalıkları meydana gelmektedir. Dünyada 2019 yılında işle ilgili tahmini 2,9 milyon ölüm gerçekleşmiştir. İşle ilişkili tüm ölümlerin %29’u kanserden, %17’si solunum sistemim hastalıklarından, %11’i ise iş kazalarından meydana gelmiştir. 2019 yılında dünyada iş nedenli DALY (Disability Adjusted Life Year-Engelliliğe Ayarlanmış Yaşam Yılı) 180 milyon yıldır. DALY'nin başlıca nedenleri dolaşım sistemi hastalıkları ve mesleki yaralanmalar olmuştur. Dünyada her gün yaklaşık 8000 iş nedenli ölüm olduğu

¹ Yıldız A. N., Şahan C., “İş Sağlığı ve Güvenliği Temel Kavramlar”, Yıldız A.N., Sandal A., İş Sağlığı ve Güvenliği Meslek Hastalıkları, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları,2020,19-68.

² WHO – Occupational Health [İnternet] <https://www.who.int/health-topics/occupational-health> Erişim:25.04.2024

³ Ensuring safety and health at work in a changing climate | International Labour Organization [İnternet] <https://www.ilo.org/publications/ensuring-safety-and-health-work-changing-climate> Erişim:26.05.2024

⁴ ILO-World Day For Safety And Health At Work 2024- Ensuring Safety And Health At Work In A Changing Climate Global Report-s.17, 35

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/20246)

tahmin edilmektedir. Bunun 855'i iş kazalarından ve 7100'ü ise işle ilgili hastalıklardan kaynaklanmaktadır.⁵ Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yayınlanan raporlarda bu rakamların her geçen yıl arttığına vurgu yapılmaktadır.⁶ SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) 2022 verilerine göre ise Türkiye'de 2022 yılında toplam 589.271 iş kazası meydana gelmiştir. Ayrıca 955 kişiye meslek hastalığı tanısı koyulmuştur.⁷ Görüldüğü üzere dünyada ve Türkiye'de oldukça önemli bir sorun olan iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi için çalışan, işveren, devlet birlikte hareket etmelidir.⁸

Türkiye, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 155 no'lu İş Sağlığı ve Güvenliği sözleşmesini 2005 yılında kabul etmiştir. Bu sözleşme kamu ve özel tüm çalışanları kapsamaktadır. İçeriğinde ulusal politika ilkeleri, ulusal düzeyde eylem, işletme düzeyinde eylem gibi alt başlıklara ayrılacak maddeler yer almaktadır.⁹ İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda konuya ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.¹⁰

Ülkemizde, konuya ilişkin farkındalığı arttırmak için yapılan çalışmalardan biri de 1987 yılından itibaren, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 4-10 Mayıs tarihleri arasında düzenlenen İş Sağlığı ve Güvenliği Haftasıdır. Hafta boyunca birçok kurum ve kuruluşça da etkinlikler düzenlenmektedir. Yıllar içinde farklı ana temalar belirlenmeye başlanmış, bazı yıllar ulusal ya da uluslararası dünya kongresi olarak düzenlenmiştir. Kahramanmaraş Depremleri nedeniyle, 2023 yılında, "37. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası "Acil Durumlar ve Afet Yönetimi " temasıyla gerçekleştirilmiştir.¹¹ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın WEB sitesinde 2024 yılı için belirlenen tema ve nasıl etkinlikler yapılacağı belirtilmiştir.¹²

Bu özel günler konuya olan ilgiyi arttırmaktadır fakat bunun yanında yukarıda belirtildiği gibi iş sağlığı ve güvenliği konusu çalışan, işveren ve devletin iş birliği içinde ve süreklilik sağlandığında başarıya ulaşacaktır.

⁵ Takala, J., Hämäläinen, P., Sauni, R., Nygård, C. H., Gagliardi, D., & Neupane, S. (2024). Global-, regional- and country-level estimates of the work-related burden of diseases and accidents in 2019. *Scandinavian journal of work, environment & health*, 50(2), 73–82. <https://doi.org/10.5271/sjweh.4132> Erişim:29.04.2024

⁶ ILO-World Statistic [İnterne] <https://www.ilo.org/resource/world-statistic> Erişim: 25.05.2024

⁷ Sosyal Güvenlik Kurumu-İstatistik [İnternet] <https://www.sgk.gov.tr/istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/> Erişim:26.04.2024

⁸ Yıldırım K., Sahan C., "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri", Yıldız A.N., Sandal A., İş Sağlığı ve Güvenliği Meslek Hastalıkları, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları,2020,697-706.

⁹ Uluslararası Çalışma Örgütü- 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme [İnternet] <https://www.ilo.org/tr/resource/155-nolu-is-sagligi-ve-guvenligi-ve-calisma-ortamina-iliskin-sozlesme> Erişim:27.04.2024

¹⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu -[İnternet] <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6331.pdf> Erişim Tarihi:29.04.2024

¹¹ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı- 37. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası [İnternet] <https://www.csgb.gov.tr/isggm/haberler/37-is-sagligi-ve-guvenligi-haftasi/#:~:text=Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1m%C4%B1zca%201987%20y%C4%B1%C4%B1ndan%20itibaren%20her,ve%20G%C3%B7enli%C4%9Fi%20Haftas%C4%B1%22%20etkinlikleri%20d%C3%BCzenlenmektedir.> Erişim:29.04.2024

¹² Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü [İnternet] <https://www.csgb.gov.tr/isggm> Erişim:29.04.2024